THE ISRAELITE **DER YID.**
The First and Only Jewish Weekly in the Entire Dominion of Canada.
THE ISRAELITE PUBLISHING COMPANY
B. I. GOLDSTEIN, Editor. F. SIMKIN, Manager.
796 Main Street Phone St. John 2213 Winnipeg, Man.
Subscription 1 Year $1.00 Thursday, Sept. 5, 1912.

ווענען דער יונייטעד היברו טשאַריטיס.

אין איינעם פון די פאריגע נומערן איז געווען פערעפענטליכט דער דין וחשבון פון דער יונייטעד היברו טשאריטיס. דער פרעזידענט פון דיזער סאָסייעטי האט דעם דין וחשבון פערעפענטליכט אום צו צייגען די היגע אידען אז עס איז פאראן א דעפיציט צו דעקען.

ווען א וואהלטהעטיגע סאסייעטי האט ניט גענוג אויף איהרע אויסגאַבען, אדער ווען זי האט א דעפיציט, מוזען עס נאטירליך דעקען די וואס שטעהען נאהענט ארום דיזען פעראיין. עס איז אלזא קיין גוואלד ניט אויב די דירעקטארען פון דער יונייטעד היברו טשאריטיס וועלען דארפען פון איינענע פאקעטס צוטראגען צו עטליכע דאלאר.

עס קען ווידער זיין אז די דירעקטארען האבען דאס שוין ניט איין מאל געטהאן און וועלען עס אויך אויף ווייטער מוזען טהאן.

ווייסט איהר אבער ווי קאַרג, ווי איינגעהאלטען עס פיהרט זיך א פעראיין ווען ער איז געענגט אין געלד? זענט איהר זיך משער אז מען האט ניט איין מאל אבגעזאגט א נויטבעדערפטיגען, ווייל אין קאַסע איז קיין געלד ניט געווען?

שטעלט זיך פאר די לאגע פון דעם ארימאן, וועלכען די נויט האט שוין צוגעפיהרט צו אזא טרויעריגען מעמד, אז ער מוז אויסשטעלען די האנד, אז ער מוז אנקומען צו טשאריטי. שטעלט זיך פאר די אומגליקליך שוידערהאפטע לאגע פון דעם זקן, פון דעם שבע בשנים, וועלכער האט נאך זעהר וועניג צו לעבען אויף גאטעס וועלט, וועלכער האט שוין קיין קיין כוח ניט אן איבעריגען שפאן צו טהאן, דערצו איז ער ארים; געווען כל ימיו אן ארימער ארבייטער און האט ניט ביז געהאט אבצושפארען אויף דער עלטער. און אט דיזער גרייז, דיזער עהרליכער זקן קומט צו דער יונייטעד היברו טשאריטיס, שטרעקט אויס די האנד און מיט טרעהרען אנגעלאפענע אויגען בעט ער שטיצע און מען מ ו ז איהם אבזאגען, ווייל עס איז קיין געלד ניטא אין קאַסע!

אויף איין מינוטקעלע רייסט זיך ארויס פון אייער הו־האַ לעבען, פון אייער פערדאלארדיגער און פערביזנעסטער עולם הזה, שטעלט זיך אב אויף איין מינוט און בעטראכט גוט די לאגע פון אזא אלטען, קראנקען און ארימען מאן, וועלכער מוז, צו זיין גרויסען אומגליק, אויף זיינע עלטערע יאהרען אנקומען צו טשאריטי און — די טשאריטיס זאגען איהם אב!

אז וועה איז צו אזא דור וואס קען זיינע אלטע און קראנקע מענשען ניט אויסהאלטען בכבוד אויף די לעצטע יאהרען, די געצעהלטע טעג!

עס איז טאקע אמת, אז אין דעם בעריכט שטעהט דאס ניט געשריבען. אבער פערשטעהט איהר עס דען ניט פון צווישען די שורות אז ווען עס איז קיין געלד ניטא, טהיילט מען קיין צדקה ניט? און ווארום זייט איהר זיך טאקע א מאל ניט מטריח און קומט ניט א מאל צו א מיטינג פון דער יונייטעד היברו טשאריטיס וואו צעהנדליגע ארימע לייט, צעהנדליגע קראנקע און זקנים, אלטע, קראנקע אידען מיט גרייז גרויע בערד קומען און שטרעקען אויס זייערע דאַרע, אַדערדיגע און פון עלטער ציטערענדיגע הענט? ווארום קומט איהר ניט און זעהט עס אליין ניט צו מיט אייערע אייגענע אויגען? ווארום קומט איהר ניט זעהן ווי עס קוקען זיך אן איינס דאס אנדערע די דירעקטארען בעת זיי פיהלען זייער אונבעהאלפענקייט, בעת זיי ווייסען אז זיי מוזען אבזאגען אט די ארימע, קראנקע און אומגליקליכע?

יא, ווארום קומט איהר ניט אליין, ווארום זאלט איהר ניט וועלען אליין דאס אלעס ביזואהנען? ווארום?

אבער דאס איז נאך ווייניג: עס האט פאסירט ערגערס, שענדליכערס:

די דירעקטארען פון דער יונייטעד היברו טשאריטיס האבען געזעהן אז די קאסע זייערע הויבט אן צו פוסטעווען; זיי האבען שוין ניט געקענט צוזעהן דעם צער פון די וואס ווענדען זיך צו זיי און מען מוז אבזאגען, האבען זיי געבעטען ערלויבניש צו ארראנזשירען א טהעאטער פאר מואווינג פיקטשורס אין א זונטאג.

עס איז אייך מסתמא ניט איין מאל אויסגעקומען דורכצוגעהן אין א פראסטען מיטוואך דורך מיין סטריט פארביי די מואווינג פיקטשור טהעאטערע. האט איהר דאך מסתמא געזעהן ווי עס שטעהען אידען און אידענעס און האלטען זיך מיט זייערע בייבים, האלטען אנגעג[illegible]ערע ציטערדיגע צעהן סענטיגע מטבעות און ווארטען מיט אונגעדולד אויף זייער נעקסט; איהר האט מסתמא געזעהן ווי זיי ברענגען מיט אויך זייערע יונגע קינדער וועלכע מען וויל מסתב ערציהען אין אן אטמאספערע פון קונסט, פון קאו־באיס געשיכטעס, פון מאַט און דושעף חכמות און אנדערע נארישע, לעכערליכע, און אויב איהר ווילט, אויך שעדליכע בילדער; בילדער פון רויבעריי, גנבה און רציחה וואס קריצען זיך איין טיעף אין די קינדערשע מוחות און לאזען איבער א שטארקען רושם.

איהר האט דאס מסתמא געזעהן. און עס איז גאנץ פערשטענדליך אז איהר זאלט אין אזא מינוט דענקען אז די זעלבע אידען און אידענעס דארפען אוועקווארפען קנין ומנין און לויפען א ו ם ז ו נ ט א ג צו מואווינג פיקטשורס וואו אי זיי וועלען זיך אמוזירען, אי זייערע ניקעלס, דיימס און קוואדערס וועלען געהן אויף א דבר צדקה.

דאס איז דוכט זיך אזוי לאגיש.

אבער ווי פערדראסיג איז עס, ווען איהר ווייסט אז יענעם זונטאג זיינען אידען ניט געגאנגען אין מואווינג פיקטשור טהעאטער.

מען האט אבגעגעבען דאס ראיעל טהעאטער וועלכעס געפינט זיך אין'ם סאַמע צענטער פון דער נארד ענד. מען האט ערווארטעט א גרויסען קראוד מיט אידען, מענער, פרויען און קינדער וואס זאלען קומען זיך אמוזירען און דערווייל אונטערשטיצען אזא וויכטיגען פעראיין, אזא נויטווענדיגען וואהלטהעטיגען אנשטאלט. אבער אידען זיינען ניט געקומען!

געקומען זיינען גאליציאנער, קריסטען. און ווען מען האט זיי געזאגט אז דער קאלעקשאן איז אויף טשאריטי האבען זיי געגעבען האלבע דאלארס. וואו זיינען אבער דאן די אידען געווען?

עס פעהלען אונז ווערטער צו ארומריידען און ארויסזאגען אם שארפסטען די שמאך און שאנדע.

און וואס זאלען די דירעקטארען טהאן? וואס פאר א שעהנע ווערטער זאלען מיר יעצט בענוצען אום זיי צו ערמוטהיגען? און ווי איז זיי מעגליך יעצט אום ערב יום טוב אנצוגעהן מיט זייער ווייטערער ארבייט?

אסור, אויב מיר ווייסען!

ב. י. גאלדשטיין.

די אידישע קאָלאָניע הירש, סאסק.

שוין א יאהר צייט אז ביי מיר ליעגט דער מאטעריאל פאר אן ארטיקעל וועגען דער אידישער קאלאניע הירש, סאסק.

איך האב די גאנצע צייט זיך געפיהלט ווי איינער וואס איז שולדיג א חוב און קען דוקא בעצאהלען, אבער ער וויל ניט זיך מטריח זיין אבצוטראגען און ווארט אויף א געלעגענהייט, ווען ער וועט דעם מלוה אנטרעפען ערגעץ.

און אזא געלעגענהייט האב איך גראד צוריק מיט א פאר וואכען געהאט און דאס האט מיך גענויט אנצושטרענגען מיין זכרון, קנייטשען די מחשבות און ארויסרופען אין געדאנק יענע שעהנע מאמענטען וואס האבען זיך געהאט איינגעקריצט ביי מיר, זייענדיג אין יענער אידישער קאלאניע.

פאריגע וואך בעגעגענט מיך מר. סער און מאכט מיר פארווירפע למאי האב איך זיך אזוי שלעכט אבגערופען וועגען הירש. איך האב איהם לכתחילה ניט פערשטאנען, אבער נאכהער האב איך זיך פון איהם דערוואוסט אז אימיצער האט אין א אידיש בלאט בעשריבען הירש און האט ארויסגעצויגען פלויז די שוואכע זייטען וואס מען קען געפינען וואו נור מען ווארפט א האנד.

אויף מיר האט הירש — מיט קליינער אויסנאהמע — געמאכט זעהר א גוטען איינדרוק. קומענדיג אהין פון אידענבּרידזש וואו דער דלות פייפט נאך אויף אלע פיער זייטען, וואו קיין איין לייטיש הויז איז ניטא, וואו אלע הייזער זיינען עהנליך אויף שטאַהלען, ווייל זיי זיינען געבויעט ניט פון פאך לייט, נור פון געוועזענע ישיבה בחורים און קלויזניקעס און פון דארטען ארייגפאלען קיין הירש, מוזט איהר זיך פיהלען ווי איהר זאלט פון איישישאָק ארייגשפרינגען אין סאמע מיטען פאריז: — שעהנע הייזער, געוועקסעלטע פאַדלאָגעס, גרויסע, שעהנע לאמפען, ליכטיגע ציממערן, צוויי שעהנע סקוהלס, צוויי לעהרער טאלאנטפאלע פעדאגאגען וואס וויניפעג וואלט זיך מיט זיי געציהרט, א שעהנע און ליכטיגע האל, א פיין געבילדעטער רעווערענד (מאקס בערנער) וואס קען אן אויסגעצייכענטען ענגליש, פיהרט א קארעספאנדענץ מיט פערנעהמסטע לייט — מיט איין ווארט: פאריז!

איך האב בעזוכט א גרויסען טהייל פארמערס, אלע האבען געוועהנליך זייער ,איכה' מיר אבגעזונגען, אבער באלד האט ער מיט שטאלץ דערצעהלט אז ער איז שוין 19 יאהר א פארמער, אז ער איז שוין 18 יאהר אין הירש, אז ער בענקט גאר ניט נאך קיין אנדער לעבען, אז הירש איז אן ארץ זבת חלב ודבש א. ד. ג. איך בין למשל געווען ביי ה' פישטראַם, אן אלטער איד פון אן עטליכע און זעכציג יאהר. זייט 19 יאהר איז ער אין הירש. ער אליין האט 160 אייקער קולטיווירטעס לאנד. ער איז אזוי פרעהליך, אזוי לעבענסלוסטיג ווי א יונגער מאן פון א 30 יאהר. ער קוקט אויף דער וועלט — וועלכע ער קען ניט און זי ניט אנגעזעהן — מיט אזעלכע העלע בליקען, מיט אזא אָפּטימיזם, דאס איך האב זיך אנגעהויבען שעהמען פאר איהם. עפעס האט זיך מיר געדוכט אז דאס בין איך עס דער אלט יעהריגער פארמער, דער אבגעפאהרענער, דער אויסגעהארעוועטער און ער — ער איז דער יונגער לעבענספולער 30 יעהריגער וועלטסמענש. ער רעדט מיט אזא קלינגענדיגער יונגער שטימע, זיינע אויגען בליצען מיט אזא לעבעדיג פייעריל אז איך האב זיך פון איהם פאר שטונדען לאנג ניט געקענט אבּרייסען.

אויף'ן צעטיל האב איך יעצט צונויפגערעכענט 45 אידישע פארמערס אין הירש, אבער איך בין מעהר ווי זיכער אז אין משך פון די 12 מאנאטען זייט איך בין געווען אין הירש, האב איך א היבש ביסעל פאמיליעס פערגעסען.

וואס מיך האט איבערראשט אין הירש זיינען עס געווען ביידע אידישע לעהרערס מיט וועלכע דער באראן הירש אינסטיטוט פערזארגט דאס שטעדטיל. וועגען דער אויפפיהרונג פון דעם באראן הירש אינסטיטוט מיט די אידישע קאלאניסטען האב איך געהאט גאנצע פעק מיט קלאגעס. די בעלי־בתים פון יענעם אינסטיטוט זיינען ווייט, זעהר ווייט ניט יוצא געגען די אידישע פארמערס. אבער אויסהערענדיג די קינדער אין ביידע שולען און וויסענדיג אז דאס איז צו פערדאנקען דעם אינסטיטוט, האב איך פערגעסען אן אלע עולות וואס מען בעגעהט געגען די פארמערס.

איך האב עקזאמענירט די קינדער פון ביידע שולען. איך האב עקזאמענירט די יונגלעך און די מיידלעך. איך האב געפרעגט שוין ניט דאס וואס די לעהרער האבען געוואלט. איך האב אונגעהויבען שטעלען פראגען וואס פאסען זיך פאר היבשע בחורים און צו מיין ערשטוינונג האבען די קינדער מיר געענטפערט אויף אלעס, אויף אלעס! איך האב געהערט רעדען פישטראַם'ס אן 8 יעהריג אייניקעל העבּרעאיש און איך האב זיך געשעהמט וויסענדיג אז ביי אונז אין וויניפעג קען דאס אן 18 יעהריגער ניט. איך האב געפרובירט דאס לעצטע און א פראגע געטהאן א יונגעל וואו איז ערגעץ פאראן א ווארט בשר, נור ניט קיין פלייש (פתר — צו־שניטען). און, אָ, הימלען! דאס יונגעל האט זיך אפילו קיין קנייטש ניט געטהאן און האט מיר גלייך געענטפערט. איך האב ניט געוואוסט וואס צו טהאן פאר איבערראשונג און האב געבעטען מען זאל מיך פיהרען צום יונגעלס עלטערען וועלכע איך האב געבעטען זיי זאלען נאך לאזען לערנען זייער קינד.

געדאנקט און געלויבט האב איך נור צו השי"ת וואס דיזע טאלאנטפעלע לעהרער זיינען קיינמאל ניט געווען אין וויניפעג און ווייסען דערום ניט וואס ביי מיר אינערליך קומט פאָר.

אויב דער באראן הירש אינסטיטוט פערשאפט אזעלכע לעהרער און שולען איבעראל, פערדיענט ער מען זאל מוחל זיין אלע חטאים וואס ער בעגעהט געגען די פארמער.

שטעלט זיך פאר אז הירש'ער מיידלעך (פון יונגלעך שמועסט מען ניט) ריידען צווישען זיך העבּרעאיש גאנץ גלאטיג און אז מען פיהרט זיך אויף אין די אידישע שולען אזוי דרך ארץ'דיג, אזוי רעספעקטפול אז ממש עס גלויבט זיך די אויגען ניט!

אויך דאס אחדות צווישען די פארמערס גופא איז אין בעסערען מצב ווי אידענברידזש. אמת טאקע, מען איז אויך אין הירש צוהאַספערט אפטמאל, מען האט זאגאר געהאט אמאל להכעיס געבראכט נאך א שוחט. אבער עס געהט צו ניט עזות'דיג, ניט גראב יונגיש. מען איז ברוגז! דערויף איז מען דאך אידען. אבער דערמיט ענדיגט זיך עס.

הירש פערטראגט שוין אויך א היבש ביסעל יונגוואַרג. און איינס אום איינס אזעלכע שעהנע, געזונדע בחורים און מיידלעך, סאמע אזעלכע לעבענסלוסטיגע און פלייסיגע. אלע ארבייטען, אלע זיצען ניט לעדיג, פיעלע באיעס האבען איינגען לאנד און ארבייטען שווער. אבער קומט עס א יומא דפגרא, פוצט מען זיך אויס ווי עכטע פראנטען נאר אויף א גרויסארטיגען שטייגער. זיי האבען אויך ארגאניזירט א יאַנג מען היברו אסאסיאיישאן, וואו כמעט דאס גאנצע יונגוואַרג איז פערטראַטען.

די עלטערע פארמערס ווי מר. הירט, בלאַנק, וועקסילמאן, כאדארקאווסקי, די פאמיליע יאכנעס, די פאמיליע פישטראם, די קאזלאווסקיס, סינגער, הירשבערג, טריינעס, ראזענבלאט און די איבעריגע עלטערע פאמיליעס לעבען זיך גאנץ גוט און פיהלען זיך ניט שלעכט אויף זייער לאנד.

א. אסאווסקי.

די ערשיינונג פון דעם „קענעדער איד“.

(פון דער סעריע ,איד. געשיכטע אין וויניפעג')

אין פערלויף פון קאמפיין פאר ס. הארט גרין האט'זיך בולט ארויסגעשטעלט אז די אידישע סאציאליסטישע צייטשריפט ,דער וויניפעגער קוריער' וועלכע האט אגיטירט פאר א קריסטליכען סאציאליסט געגען ס. הארט גרין האט ניט געזוכט אויפצוקלעהרען דעם עולם דעם אונטערשיעד פון א סאציאליסט א קריסט ביז א אידען א ליבעראל, נור איז אנגעפאלען אויף'ן אידישען קאנדידאט מיט טענות אז ער איז גאר קיין איד ניט און ניט שוינענדיג דערביי אויך יענע וואס האבען זיין קאנדידאטור אונטערשטיצט און געארבייט פאר זיין ערוועהלונג. דיזע אונטאקטישע האלטונג פון דער צייטונג האט נאטירליך אויפגערעגט די גאנצע אידישע בעפעלקערונג און עס איז בעשלאסען געווארען ארויסצוגעבען אין קאמפיין צייט א צייטווייליגע שריפט ,די פרייע שטימע' און ווען דער קאמפיין איז פאראיבער איז געגרינדעט געווארען א שעהר קאמפאניע מיט'ן צוועק ארויסצוגעבען א וועכענטליכע צייטונג.

צווישען די שעהר האלדערס פון דער געגרינדעטער קאמפאניע זיינען געווען מענשען פון פערשידענע פארטייען און אנשויאונגען. די קאמפאניע האט געזאלט זיין עטאַבלירט מיט א סטאק פון צעהן טויזענד דאלאר, איין דריטעל פון וועלכען סטאק איז שוין געווען פערקויפט און מען האט געפלאנט צו האבען אן אייגענעם מאדערנעם פלענט מיט אלע איינריכטונגען. מען האט שוין אויך אראבגעבראכט א רעדאקטאר פון מאנטרעאל, געוועזענעם רעדאקטאר פון דער טעגליכער צייטונג ,דער קענעדער אדלער', מר. ב. גאלדשטיין. נור ווען עס איז געקומען צו דער פראגע וועגען דער ריכטונג פון דער צייטונג האט זיך ארויסגעשטעלט די אונמעגליכקייט פון א אידישער צייטונג, געגרינדעט פון פערשידענע מענשען מיט פערשידענע אנשויאונגען. די מעהרסטע שעהר האלדערס זיינען געווען מיטגליעדער פון ,אידישען ליבעראלען קלאב' וועלכע האבען געוואלט מאכען פון דער צייטונג א פאליטישען אינסטרומענט. די איבעריגע האבען געפאדערט אז די צייטונג זאל זיין גאנץ אונאבהענגיג פון פאליטיק און די ריכטונג פון צייטונג אין צייט פון קאמפיין זאל בעשטימט ווערען פון די דירעקטארען. דערפון איז ארויסגעוואקסען דער סכסוך ווער עס וועהלט די דירעקטארען. די מיטגליעדער פון ליבעראל קלאב האבען געפאדערט אז יעדער שעהר זאל האבען א שטים. אויף אזא וועג וואלט במילא אויסגעקומען אז די דירעקטארען וואלטען אלע זיין ליבעראלען. די איבעריגע האבען אבער געפאדערט אז יעדער מענש זאל האבען 1 שטים אונאבהענגיג פון דער צאהל שעהרס וואס ער האט. דיזער פונקט איז דאס געווען וועלכער האט געפיהרט צו דער פאנאנדערלאזונג פון דער קאמפאניע. דער אראבגעבראכטער רעדאקטאר מר. ב. גאלדשטיין האט אלזא געמוזט איבערנעהמען די זאך אויף זיין אייגענער אחריות און מיט דער הילף פון מר. ב. שעפס פאנגט ער אן ארויסצוגעבען דעם ,קענעדער איד' וועלכער ערשיינט דעם 23טען סעפטעמבער 1910 רעגעלמעסיג יעדע וואך.

10 טויזענד איינוואהנער פון פעמביי ראוד, נעבען ריווער פארק התמ'ענען א פעטיציאן וועלכע זיי וועלען דערלאנגען דעם סיטי קאונסיל ניט צו דערלאזען אז פעמביי סט. זאל אבגעשניטען ווערען פון דער סי ען אר ליין. דאס איז אין צוזאמענהאנג מיט דער געפלאנטער נייער ליניע פון דער קאמפאני פאר איהרע פרעיט שעדס און יארדס.